

Vis A Vis

MEDEDELINGEN VAN DE STICHTING FAMILIE VIS VAN ZAANDIJK

De schilder Claude Monet, Oostzijde 215 en de molen "het Oosterkattegat" te Zaandam

51

INHOUD

- 429 Claude Monet en de tak Heyme Vis
- 432 Familie Vis in Wormerveer (deel II)
- 436 In memoriam Simon Honig
- 437 Een reisje langs de rijn (deel III, derde dag)
- 439 Mutaties genealogische staat

Dit jaar is het 35 jaar geleden dat het boek 'Vis A Zaandijk' verscheen, na 10 jaar voorbereiding door Dirk en Jaap Vis. Al lezend in deze familie geschiedenis is steeds weer duidelijk wat voor een omvangrijke studie hieraan ten grondslag heeft gelegen en we mogen de schrijvers dankbaar zijn voor het vele werk dat zij hebben verricht. Maar de geschiedenis gaat verder en geconstateerd kan worden dat er nauwelijks nog 'Vissen' aan de Zaan wonen. Om onze stichting levend te houden is het van belang dat wij ook de jongste generatie interesseren over de geschiedenissen over onze familie en hen donateur willen maken.

In dit nummer gedenkt Jaap Kuyt Simon Honig Jz. die dit voorjaar overleed. Een groot kenner van de Zaanse geschiedenis en van de families Honig en Vis en het valt zeer te betreuren dat hij niet meer in ons midden is. In dit nummer een artikel over de schilder Claude Monet, die in 1870 een aantal maanden in de Zaanstreek heeft gewerkt en een groot aantal schilderijen vervaardigde. Toevallig behoorde ook de molen "het Oosterkattegat" en het woonhuis van Heyme Vis hier-

---

Claude Monet (1840-1926)

Het Van Goghmuseum organiseerde in 1986 een prachtige tentoonstelling over de Hollandse schilderijen van Claude Monet (1840-1926), waar bijna het complete oeuvre van zijn Hollandse periode te zien was. (1) Als een nog onbekende schilder bezocht Claude Monet van juli tot oktober 1871 Holland en de Zaanstreek om er een aantal maanden te gaan schilderen. Aan zijn vriend Camille Pissarro schreef hij: “voor mij is het hier uitstekend om te schilderen, het is allemaal even amusant. Huizen in alle kleuren, molens bij honderden en verrukkelijke boten, bijzonder aardige Hollanders, die bijna allemaal Frans spreken”. Hij was zeer bovendien zeer onder de indruk van het licht van de Hollandse luchten.

(2) Claude Monet, *Guurtje van de Stadt* (1854-1936) geschilderd in 1871. Zij was in het zwart gekleed omdat haar vader kort daarvoor was overleden.

(afb. 2) Monet raakte bevriend met de familie Van de Stadt en schilderde ondermeer de toen 16-jarige dochter Guurtje. Zij trouwde later met Ericus Gerardus Duyvis. Twee zeldzame foto's van de jonge Claude Monet en zijn echtgenote Camille zijn voor de tentoonstelling en de catalogus in het Van Goghmuseum gebruikt en zijn afkomstig van het familiearchief Duyvis. De waardering voor het schilderij bij de familie was in eerste instantie beperkt en volgens overlevering heeft het jarenlang op zolder gestaan. Pas toen Monet beroemd werd kreeg het schilderij een prominente plaats in de woonkamer van de familie Duyvis. Mijn oudtante Guda

van Giffen-Duyvis schonk het schilderij na haar overlijden in 1984 aan museum Kröller-Müller, waar het nu tot de vaste collectie behoort.

Eén van zijn schilderijen toont twee typische Zaanse huizen aan de oostzijde van de Achterzaan. Het is één van zijn meesterwerken met de markante lichtgroene kleur van de houten gevels tegen een achtergrond van bomen en een bewolkte lucht. Prachtig is in het water de weerspiegeling weergegeven van het groen van de huizen en de bomen, vermengt met het blauw van de lucht. Monet schilderde snel, met rake streken op een manier die later bekend zou worden als het impressionisme.

(3) Het woonhuis van Heyme Vis aan de Oostzijde 215 te Zaandam

(afb. 3) Het linkerhuis, Oostzijde 221, staat nog steeds als één van de weinige houten huizen aan de Zaan. Het rechterhuis was in 1871 bewoond door Heyme Vis (Heyme IV, 1827-1914) met zijn echtgenote Elisabeth van Voorst (1828-1898) en hun vijf kinderen. In 1837 kocht haar vader Dirk van Voorst het huis op de veiling. Het was een groot koopmanshuis en bestond uit twee delen: een rechthoekig hoofdhuis, eveneens van hout, met twee verdiepingen en een langwerpige Zaanhuis van één verdieping, dat door middel van een laag tussenlid met het andere deel verbonden was. De gemetselde ondergevel bezat vier vensters waarvan er twee overhoeks waren geplaatst om een wijds uitzicht te bieden over de Zaan. Monet schilderde alleen dit deel met de karakteristieke klokgevel en liet het eigenlijke hoofdhuis tussen de Zaanse gevels achter de bomen verdwijnen. Ter wille van de compositie van het schilderij verkortte Monet de afstand tussen de twee huizen aanzienlijk om de twee karakteristieke Zaanse gevels in één schilderij te kunnen afbeelden. Na de

dood van Heyme IV werd het woonhuis in 1915 afgebroken om plaats te maken voor de zich alsmaar uitbreidende verffabriek “de Rembrandt” van de familie Vis. Gelukkig zijn er foto’s bewaard gebleven van het interieur met een uitvoerige beschrijving door E. Cornelissen-Goedkoop, en kleindochter van Heyme IV.(2) De geschiedenis van de verffabriek van de tak Heyme Vis, die al in 1643 werd opgericht, is uitvoerig beschreven door onze eerste voorzitter Dirk Vis in zijn boek “Drie eeuwen Verf “ (1946). Hij schreef het in opdracht om het driehonderd jarig bestaan te herdenken, maar vanwege de oorlogsjaren verscheen het pas in 1946. Ondanks de afbraak van het mooie huis kregen delen van dit huis een tweede en zelfs een derde leven. Cor Kakes, de aannemer van de bouw van de nieuwe verffabriek in 1915, vond het maar zonde dat het mooie pand werd afgebroken en hij verplaatste de klokgevel en enkele andere onderdelen naar zijn eigen huis aan de Kopermolenstraat 3 te Zaandam. In 1986 werd de gevel opnieuw bedreigd door sloop en alleen een snelle actie van Frans Wytema, voorzitter van de Stichting Zaan en Dijk, voorkwam dat de gevel verloren ging. Met onderdelen van een huis uit Haaldersbroek werd de gevel samengevoegd tot één huis dat nu pronkt aan de Boschstraat te Zaandijk. (3)

In 1855 bezat de firma Heyme Vis en Zoonen vier verfmolens: de Duinjager, De Stijfselbak en de Pauwin in Zaandam –Oost en ’t Spinbol te Assendelft. De laatste molen ging in dat jaar door brand verloren, zodat de

firma om een nieuwe verfmolen verleggen zat. Met de aankoop van molen Het Oosterkattégat werd het gemis van ’t Spinbol opgevangen, al moest deze oliemolen grondig worden verbouwd om droge verfstoffen te kunnen vermalen. In 1869 verbrandde ook de Stijfselbak, waardoor de Fa. Heyme Vis niet voldoende verfhout meer kon vermalen. Omdat nieuwe molens eigenlijk niet meer werden gebouwd besloot met over te gaan tot de bouw van een stenen fabriek op stoomkracht en op 21 april 1871 werd de eerste steen gelegd voor de stoomverfhoutfabriek “De Vooruitgang” aan de Oostzijde in Zaandam, vlak naast het woonhuis van de Heyme Vis.

De molen het Oosterkattégat stond in het polderland aan de Voorzaan buiten de Zuiddijk en werd in 1693 gebouwd als een zware balkenzager. Vanwege het heersende tij van het Y, waar hoge waterstanden regelmatig voorkwamen, stond de molen op hoge gemetselde poeren. In 1743 werd de molen verbouwd tot oliemolen tot deze in 1855 werd verkocht aan de Fa. Heyme Vis. Deze molen is drie keer door Monet geschilderd, op verschillende tijdstippen en andere weersomstandigheden, waarbij iedere keer een geheel andere sfeer werd getroffen.

(Afb. 4) In het schilderij met de kijkrichting naar het noorden, is de molen de centrale blikvanger met het molenlijf midden op de langwerpige schuur. Met het weiland op de voorgrond en de botters vóór de molen

(4) Claude Monet, molen “Het Oosterkattégat” 1871, in noordelijke richting geschilderd.

(5) Claude Monet, molen "Het Oosterkattgat" aan de Voorzaan, naar het zuiden, 1871

zorgde Monet voor veel diepte in de compositie, die nog werd versterkt door de toren van de Oostzijderkerk in de verte. De met enkele streken weergegeven figuren in de bootjes geven de nodige levendigheid. Opvallend is het kleurgebruik: een lichtgele lucht, bruin gekleurd water en het bruin-groene weiland. De gekleurde zeilen en het rode pannendak zorgen voor de accenten, waardoor een prachtige ongedwongen sfeer wordt opgeroepen.

(Afb. 5) Hoe anders is het tweede schilderij. Hier trekt het zeilende vrachtschip in een stevige westenwind de aandacht en fungeert de vluchtig geschilderde molen als een donker accent aan de linkerszijde. De schuimkoppen op het water en het buigende riet suggereren een dynamische tafereel, die nog wordt versterkt door het hellende schip. De grauwe lucht met een opkomende bui in het westen wordt nauwelijks gereflecteerd in het bruine water, maar door het kleurgebruik weet de schilder weer een bijzondere sfeer op te roepen. Ogenscheinlijk is dit schilderij in korte tijd en in enkele vegen tot stand gekomen, alsof Monet zich moest haasten om aan de regen te ontkomen.

Weer veel gedetailleerder en kleurrijker is het derde schilderij, waar door de spiegeling van het water een windstille avondstemming wordt opgeroepen. Het schuitje met de roeiers is kennelijk na gedane arbeid op weg naar huis. De molenschuur ligt half verscholen achter het riet en de hoog oprijzende molen aan de linkerkant bepaalt de compositie, die zorgvuldig is opgebouwd met afgemeerde botters en een zwerm vogels hoog in de lucht.

Monet was gefascineerd door water en schepen en wist de bijzondere sfeer aan de Zaan bijzonder goed te treffen, in een tijd dat de eerste fabrieken aan de Zaan verrezen, maar waar de molens nog geheel het beeld bepaalden. Het waren de molens die een extra dimensie gaven aan zijn schilderijen en het Oosterkattgat heeft hem daarbij bijzonder geïnspireerd.

LAURENS VIS JZN.

Afbeelding 6 NIET AFGEBEELD!

Noten:

1. R. Prickvance e.a., "Monet in Holland", Zwolle 1986
2. E. Cornelissen-Goedkoop, "Jeugdherinneringen aan een Zaanse Koopmanshuis", in Anno 1961, nr 142, juli 1997. Zij schreef haar herinneringen op in 1960 en deze kwamen in het bezit van Dirk Vis. Dirk Vis stuurde haar verhaal later op aan Frans Wytema ten behoeve van de publicatie in Anno 1961.
3. F. Wytema, "Zaanse panden voor de Zaanstreek behouden", in Anno 1961, nr 140, december 1996

De familie Vis in Wormerveer

DEEL II

Albert Vis (1891 -1970) en zijn familie

Mijn grootvader Albert Vis kende ik als een grote, wat statige man met een rustige uitstraling en meestal een pijp in zijn mond. Hij had een veelzijdige belangstelling, zowel voor zijn werk als zijn hobby's techniek en geschiedenis.

Hij werd geboren aan het Noordeinde in Wormerveer als de oudste zoon met drie zusters en een jong broertje Kees, die al op 14 jarige leeftijd overleed. In 1897 verhuisde het gezin naar het nieuw gebouwde huis Zaanweg 46. Ab doorliep de lagere school in Wormerveer en zat in de klas met mijn latere grootmoeder van moeders kant Miep Boekenoogen. Het werd een levenslange vriendschap. Volgens mijn grootmoeder was Ab Vis een knappe leerling die de hbs vlot doorliep en als 18-jarige eindexamen deed in Alkmaar. Na zijn schooltijd begon hij op 1 maart 1910 direct zijn loopbaan bij Wessanen & Laan met een salaris van fl. 40,- per maand. Mede door de betrokkenheid van zijn vader bij het rijstspellen bekwaamde hij zich in dat vakgebied. In een bewaard gebleven kasboek noteerde hij nauwkeurig zijn eerste verdiensten en uitgaven en daarmee zijn ook zijn interesses bekend. Al vroeg was

hij bezig met fotograferen en waarvan nog enkele dozen met glasplaatnegatieven bewaard zijn gebleven. In 1914 kocht hij een Douglas motorfiets, die echter al snel zou plaatsmaken voor een automobiel. Ook betaalde hij fl. 10,- aan de doopsgezinde gemeente en volgde daarin de geloofsrichting van zijn familie. Zijn verdiensten waren in dat jaar gestegen naar 100,- gulden in de maand. In 1915 betaalt hij fl. 25 voor een armband voor Riek Dekker met wie hij in 1916 trouwt (afb. 1).

In de kleine Wormerveerse gemeenschap kwamen veel onderlinge huwelijken voor tussen de fabrikan-tenfamilies. (Vis-Laan, Vis-Schoute, Boekenoogen-Vis). Riek Dekker (1896-1982) was de dochter van Johan Willem Dekker en Anna Geertruida Honig. Ter gelegenheid van hun huwelijk op 4 mei 1916 werd een speciale huwelijkskrant TIP-TOP gemaakt door het bruidspersoneel. (Tuffen Is Prettig, Trouwen Oneindig Plezieriger) Hierin werd Ab gekarakteriseerd als een kalm en degelijk persoon en Riek als vrolijk en levenslustig 'meissie' van 20 jaar, met vaak een tinteling van spot in haar ogen. Ab had grote belangstelling voor techniek en auto's in het bijzonder. In 1916 kocht hij voor 8.000 gulden de Renault van één van zijn oom's

(1) Albert Vis aan het roer van de Viking. Zittend zijn vader Jan Vis, en zuster Bep. Rechts de schipper. Foto ca. 1908

(2) *Albert Vis aan het stuur van zijn Renault op de Krommenieër Rijweg bij café 't Vissertje. Hij was trots op het lage kenteken G 4252, dat tot 1940 zijn persoonlijke nummer zou blijven.*

Laan. Ook mijn oma was een verwoed chauffeur, die in haar 18-de jaar reeds haar rijbewijs bezat. Dat bewijs haalde je overigens gewoon bij het gemeentehuis, waarna je mocht autorijden. Ongetwijfeld zullen daar wel enkele instructies door Ab aan voorafgegaan zijn. Europa was in oorlog en door de neutraliteit van Nederland bleef hen veel oorlogsellende bespaard, ook al was de import van graan en rijst bijna geheel gestopt. Gedurende de 1e wereldoorlog was er een Belgisch officier, Overste Bontenakel ingekwartierd bij het jonge stel op Zaanweg 64 en Riek vond het heerlijk om hem rond te rijden langs de forten van de stelling van Amsterdam (afb.2).

In 1917 werd de eerste dochter Ank geboren, die later zou trouwen met Kees Laan. Er volgden nog vijf kinderen die in Wormerveer van een onbezorgde jeugd genoten. In 1925 verhuisde het gezin terug naar Zaanweg 46. Moeder Riek verzorgde altijd plannen en zat vol met gekke ideeën. Toen de zoons Jan en Ab verschijnselen van tuberculose vertoonden moesten zij kuren in Zuid-Duitsland. Na acht maanden in de gezonde berglucht doorgebracht te hebben werden zij genezen verklaard en keerden zij per vliegtuig terug, opgehaald door hun moeder. Voor die tijd een geweldige belevenis. Verder was zij vooral praktisch. Koken, eten en afwassen binnen het uur was geen uitzondering en zo bleef er meer tijd over voor andere leuke

dingen. In Wormerveer ging het nog gemoedelijk toe. Uitgaan en winkelen gebeurde vooral in Amsterdam. Als ze wat aan de late was voor de trein naar Amsterdam belde zij de stationschef met het mededeling dat ze er zo aankwam en of hij de trein nog even wilde laten wachten. En zo gebeurde dat. Zij waren goed bevriend met Teewis en Miep Duyvis-Boekenoogen, maakten vaak samen boottochtjes en vierden gezamenlijke vakanties in De Steeg bij Arnhem of Schönried in Zwitserland. Dat waren hele ondernemingen, waarbij de moeders met de kinderen per trein reisden en de vaders met alle bagage de reis per auto ondernamen.

Op 1 januari 1924 werd Ab opgenomen in de directie van Wessanen's Koninklijke Fabrieken, naast Cornelis, Hendrik en Adriaan Laan. Zijn vader trok zich omstreeks die tijd terug en verhuisde naar Hilversum, waarna de familie Vis het ouderlijk huis Zaanweg 46 betrok. Het bedrijf groeide gestaag en kende in Wormerveer vijf fabrieken die zich alsmaar uitbreiden: oliefabriek de Tijd, meelfabriek de Vlijt, rijstpellerij de Unie, cacaoabriek de Moriaan en een mengvoederfabriek, die de plantaardige restanten van de oliezaden tot veekoeken verwerkte. Ab maakte de op- en neergang van de rijsthandel mee, was voorzitter van de Vakgroep Rijstmalen en vice-voorzitter van de Vereniging van Rijstpellers. Bij zijn medewerkers

(3) Zaanweg 46, in 1896 gebouwd in opdracht van Jan Vis Alb.zn en woonhuis van vier generaties Vis tot 1953.

stond hij bekend als een man van gezag, die op een rustige manier zijn adviezen gaf en wiens nuchter oordeel door iedereen werd gewaardeerd (afb. 3).

De Tweede Wereldoorlog was een zeer ingrijpende periode in hun leven, die veel spanning gaf met al die opgroeiende kinderen. Het was belangrijk om de fabrieken draaiende te houden en al het personeel 'onmisbare' functies te laten vervullen in de voedsel-industrie en zo te voorkomen dat zij in Duitsland te werk werden gesteld. Aan de andere kant werd het de Duitse bezetter zo moeilijk mogelijk gemaakt. Er bleef vertrouwen dat Duitsland de oorlog zou verliezen en in 1941 werd bij Velp het landgoed "de Kruishorst" gekocht, prachtig gelegen op de grens van de Hoge Veluwe en met uitzicht op de IJssel. De bossen en de tuin waren mooi, maar het 19-de eeuwse huis kende veel achterstallig onderhoud. Bouwmaterialen waren echter schaars, zodat een grote verbouwing geen kans had. De orangerie en moestuin werden wel in orde gemaakt en zorgde in de moeilijke oorlogs-jaren voor groentes en fruit, die per spoor of auto naar Wormerveer werden vervoerd. Vanaf 1942 werd het vervoer steeds moeilijker met al die controles van Duitsers en NSB-ers. Slechts kleine hoeveelheden konden nog worden meegesmokkeld. Vooral de tabak die op de Kruishorst werd gekweekt werd node gemist. Bovendien werd het huis in 1944 gevorderd om 140 jongens in het huis en koetshuis onder te brengen.

(5 en 6) Presse papier van de Kamer van Koophandel Zaandam, ter gelegenheid van het afscheid van Albert Vis op 31 december 1962

De oorlog werd binnen het gezin doorstaan zonder persoonlijke verliezen en na de bevrijding was het tijd voor de wederopbouw van Nederland. De zoons Jan en Ab begonnen hun loopbaan bij Wessanen. De rijstpellerij De Unie werd in 1952 omgebouwd tot havermoutfabriek en dat was voor Ab het moment om af te treden als directeur. Vanaf die tijd werd hij commissaris en van 1957 tot 1967 voorzitter van de raad van commissarissen. Daarnaast was hij lid van de commissie die zich inzette voor een tunnel onder het Noordzeekanaal en was een aantal jaren voorzitter van de Kamer van Koophandel in de Zaanstreek

In 1953 verhuisden zij naar het bosrijke Velp. Voor die tijd was het niet gelukt om de Kruishorst zelf te bewonen. In november 1945 was het huis opnieuw gevorderd, nu door de Nederlandse overheid, die het bestonden als huisvesting voor kinderen van NSB-ers. In 1947 brandde het koetshuis af en een verzoek om het grote huis te vervangen door een kleinere woning werd afgewezen. Jarenlang bleef de gemeente onwillig om een bouwvergunning te verlenen en de week-einden werden doorgebracht in een caravan op het terrein. Als compensatie stelde Ab tenslotte voor om in het dorp Rheden twee woningen te laten bouwen met sloopmateriaal van het oude huis en hiermee de woningnood in het dorp te verlichten. Dit idee kreeg eindelijk de instemming van het gemeentebestuur en kon de bouw van de nieuwe Kruishorst beginnen. In

(4) Het gezin Vis –Dekker in de tuin van Zaanweg 46 omstreeks 1950. v.l.n.r. Machteld (1926-1996), Ab (1920-1971), Ank (1917), Albert Vis (1891-1970), Hendrika Vis-Dekker (1896-1982), Jan (1919-1998), Bep (1924), Maarten (1936)

1953 was het huis eindelijk klaar. Eén van de huizen in Rheden werd betrokken door zoon Ab met zijn gezin. Alleen de jongste zoon Maarten verhuisde mee met zijn ouders. Jan en Ada Vis-Duyvis verhuisden van Zaanweg 46 naar de overkant van de Zaan, waar architect Jaap Schipper het pakhuis Riga verbouwde tot en gezellig woonhuis.

Voor de kleinkinderen was de Kruishorst een heerlijk oord om te logeren. Vooral met Oudjaar was vaak een groot deel van de familie aanwezig. Hier werd altijd het traditionele Zaanse 'koekoekspel' gespeeld, met als hoofdprijs een zilveren rijksdaalder. Om ook de plumpudding helemaal op te laten gaan bakte oma stuivers mee in de pudding, anders bleef ze maar met de restjes zitten. Ab kon zich wijden aan zijn hobby's zoals fotograferen en de zorg voor het landgoed. Hij bezat voorts een prachtige collectie oude boeken, waaronder een vijfdelige Blauw atlas, de werken van vader Cats en vele klassieke reisboeken.

Dochter Machteld trouwde in 1952 met Jaap van Loghem en emigreerde naar Nieuw Zeeland. Als zoon van een architect begon Jaap hier een bedrijf in prefab huizen, dat zich succesvol ontwikkelde. Met haar moeder onderhield Machteld een wekelijkse briefwisseling, die vanaf de jaren '60 ook gevolgd werd door een aantal wederzijdse bezoeken, per cruise of per vliegtuig.

In 1965 bestond Wessanen 200 jaar en dat werd groots gevierd, ondermeer met een enorm feest in de RAI te Amsterdam voor ruim 2000 medewerkers met hun

partners. Jan Vis had de eer om als lid van de directie de medewerkers toe te spreken. Met de derde eeuw voor Wessanen brak ook een nieuwe tijd aan. De laatste telgen van de familie Laan verdwenen uit de directie en sinds 1959 was Wessanen genoteerd aan de Amsterdamse Beurs. Van een Zaanse familiebedrijf ontwikkelde het concern zich tot een multinational in de voedingsindustrie, met steeds grotere belangen in de Verenigde Staten. Van de verwerking van bulkgoederen richtte het bedrijf zich steeds meer op eindproducten. Nadat zoon Ab al eerder Wessanen had verlaten, vertrok zoon Jan in 1968. Het hoofdkantoor werd verplaatst van Wormerveer naar Amstelveen en successievelijk werden alle fabrieken in Wormerveer verkocht. Van een solide, degelijk bestuurd familiebedrijf met het oog gericht op de lange termijn heeft Koninklijke Wessanen steeds meer zijn eigen identiteit verloren en leidt de laatste twintig jaar een moeizaam en kwakkelend bestaan.

Albert Vis overleed in 1970 op de Kruishorst, waar zijn echtgenote tot 1980 is blijven wonen. Toen de tuinman Bouwman op zijn 65-ste jaar met pensioen ging was dat een goed moment om te verhuizen naar een flat dichtbij de kinderen. Stilzitten kon ze niet en daar heeft zij nog een paar gelukkige jaren doorgebracht, nog even energiek en steeds in de weer met leuke plannen.

LAURENS VIS JZN.

Simon Honig (1942-2008)

Op .. december 2008 overleed Simon Honig. Alhoewel geen 'VIS' (d.w.z. een afstammeling van Jacob Vis en Aaltje van Bergen) was Simon altijd zeer betrokken bij onze Familiestichting, niet alleen als trouw donateur, maar ook als regelmatig bezoeker van onze reünies. Alleen op onze laatste reünie te Wormer in 2007 ontbrak Simon omdat zijn gezondheidstoestand toen al veel te wensen over liet. Op de reünie in 1986 -in het voormalig woonhuis van Jan Marinus Vis- verzorgde Simon een interessante rondleiding door het dorp langs alle panden, meestal tussen 'weg en Zaan' waar leden van de familie Vis, vooral eind 19e eeuw (en dat waren er heel wat !) gewoond hadden. Ook leverde Simon diverse bijdragen aan onze periodiek 'Vis A Vis'. Zijn grootvader, kenner bij uitstek van de Zaanse geschiedenis, schreef samen met Jacob Cornelis Vis 'Geschied- en Stamboek der Familie Vis', uitgegeven in 1899. Dit boekwerk was de aanleiding voor een '2e' uitgifte in de vorm van onze kroniek 'Vis A Saandyk' van de auteurs Mr. Dirk Vis en Jacob Vis J.Cz. , de zoon van bovengenoemde Jacob Cornelis Vis. De uitgifte van deze kroniek was de aanleiding tot de oprichting van 'Stichting Familie Vis van Zaandijk' Neeltje Mulder, weduwe van Jacob Honig Jz. Jr schreef in haar kostelijk boekwerkje 'Uit den goeden ouden tijd' in haar hoofdstuk Familie en Geslachtsnamen: 'De namen van de voornaamste familie's in mijn

jeugd (omstreeks 1900 in Zaandijk) waren hoofdzakelijk Vis- Honig- Breet (etc)' De grote belangstelling voor de Zaanse historie heeft Simon geheel van zijn grootvader overgeërfd. Er was een gezegde: Jan (Honig, vader van Simon) weet veel, maar Simon weet nog veel meer!' Wilde ik iets weten over de geschiedenis van Zaandijk in het algemeen of van de familie Vis in het bijzonder, steeds kon ik bij Simon terecht. Ook in dat opzicht zal ik Simon zeker missen.

De familie Honig is een typisch Doopsgezinde familie, in tegenstelling tot de familie Vis die tot de Hervormde kerk behoorden. In de Doopsgezinde Vermaning van Koog en Zaandijk waren er ook meerdere banken, speciaal voor leden van de familie Honig. Daar kon je Simon of Gerrit Jan, zijn broer ook stevast aantreffen bij bezoek aan de Vermaning.

Voor het vervullen van publieke functies, zoals Schout, Schepen of Burgemeester diende men (in de 19e eeuw) Hervormd te zijn, maar bij de (meestal) welgestelde Doopsgezinden, zoals de familie Honig- kon men altijd aankloppen, voor zover het liefdadigheid betrof.

Ik wens de familie Honig veel sterkte met het verwerken van het verlies van Simon, we zullen je missen, hartelijk dank voor alles wat je voor onze Stichting betekend hebt!

JAAP KUYT

Beschrijving van mijn eerste reisje langs den Rijn

DEEL III

Maandag 17 augustus 1891

De reisgenoten waren: Jacob VisCz, Mej. G. Vis en J.C. Vis

Korte inhoud van het voorafgaande

De jeugdige Jacob Cornelis Vis, (mede)auteur van 'Geschied- en stamboek de Familie Vis' (1899) en vader van (mede)auteur van 'Vis A Saandyk' (1972), stelde zijn vader (Jacob Vis Cz., ofwel 'Kokees')voor om een reisje langs de Rijn te maken en om tevens als 3e reisgenoot niet Griet mee te nemen. Na ampele overwegingen gingen de ouders van Jacob Cornelis en Griet hiermee akkoord en zo vertrokken ze gedrieën op zaterdag 15 augustus 1891 voor ruim een week, om zondag 23 augustus weer terug te zijn. Het pakte echter anders uit!

Zaterdag vertrokken zij per trein naar Keulen, om vandaar door te reizen naar Konigswinter [deel I]. Zondag maakten zij op ezel en paard een tochtje door het Zevengebergte. Er wordt gelogeed in Remagen [deel II]. Maandag wordt een tocht per rijtuig gemaakt door het Ahrdal. Deze tocht (evenals de vorige dagen) wordt zeer smakelijk verteld door onze Jacob Cornelis. Maar dit leest u in dit deel III.

Den volgenden morgen, dit was maandagmorgen, waren we reeds bijtijds op en zaten half acht ongeveer aan het ontbijt op het terras, want we werden begunstigd met het prachtigste weer wat men zich denken kan. Terwijl we daar op het terras zaten, zaten er ook aan het andere tafeltje 1 heer met 2 jonge dames, die bij nader kennismaking 's morgens reeds van Mehlem waren gekomen en nu ook een rijtoer door het Ahrthal gingen doen.

Even voordat wij vertrokken waren de zoeeven genoemde personen ook vertrokken en ontmoetten wij ze weer in de Apollinariskirche op den berg van dien zelfden naam. Voor den berg werden we verzocht uit te stijgen, en den weg naar de kerk verder te voet af te leggen. Dit was, zoo als ieder zich voorstellen kan een steile weg, die zigzag naar boven ging, langs den weg stonden wel 14 of 15 kapelletjes, n.l. onderaan voor te bidden en niet in de beteekenis van herbergen.

Boven op den berg hadden we weer een prachtig gezicht op den Rijn en zijne oevers. Daarna gingen we de kerk bezichten, waarvoor we 10 pfennig per persoon moesten betalen.

Wanneer men in de vestibule van die bovengenoemde kerk komt, bemerkt men een groot bord, waarop eenige verordeningen staan, welke er juist allemaal opstaan, weet ik me natuurlijk niet meer juist te herinneren, maar een artikel daarvan viel me zeer

op; hierin stond n.l. dat het verboden was gepaard te loopen.

Wat de kerk zelf betreft, deze is niet groot maar van binnen prachtig beschilderd, de ramen zoowel als de muren. Op de muren waren voorstellingen geschilderd uit het oude testament: b.v. Adam en Eva in het paradijs, de offers van Kain en Abel, enz. Ook waren er nog grafkelders in deze kerk en er omheen was een tuin vol met kapelletjes. Na dit alles bezichtigd te hebben gingen we den berg weer af, naar ons rijtuig. Onder het instappen in het rijtuig beloofde onze koetsier ons op alles wat merkwaardig was attent te maken, hetgeen hij dan ook uitstekend deed. Nu reden we van de Apollinarisberg Remagen weer door naar het Ahrthal. De reeds genoemde familie rees weer voor ons, zoodat Pa al zeide we straks toch wel eens kennis met hen mochten maken. Hetgeen we dan ook deden bij A. Adeneuer, hotelier en wijngrondbezitter in Ahrweiler midden in het Ahrthal. Hier echter begint het Ahrthal eerst recht mooi te worden. In het begin dan liggen de bergen nog te ver van de oevers van de Ahr af, ofschoon het toch een prachtig gezicht is al die bergen, met den wijnstok beplant te zien. De zoeevengenoemde heer Adeneuer verzocht ons, alsmede de familie die vóór ons reed, zijne wijnkelders eens te komen bezichten, welk aanbod we gaarne aannamen, voordat we in de kelders gingen stelden we ons aan de familie voor, zij hen natuurlijk wederkeerig, en kwamen we te weten dat zij Mijnheer Brendel met zijne twee dochters waren en uit Nijmegen kwamen. Mijnheer Brendel is wijnkooper en informeerde hoe duur de wijn per vat was, maar hij kocht er toch niet van. Aan den wijnkelder zelf was echter niet veel te zien; hij was erg donker en we werden met een oude olielamp begeleid, maar aan den wijn, die erin was, was des te meer te proeven, want die was heerlijk. Zulken prachtigen rooden Ahrwijn had ik van mijn leven niet geproefd en heb ik tot nu toe nog niet meer gedronken. De man beweerde den prachtigsten wijn uit het geheele Ahrthal te hebben, maar naar mijns inziens moest dit wel waar ook zijn geweest. Na eenige soorten van dien wijn gedronken te hebben, zooals Ahrblümchen, Wahlportheimer, Pfaffenberger enz, verlieten we de kelder en stapten we vroolijk, zonder echter iets bij den man besteld te hebben in onze rijtuigen, en reden door tot aan den voet van een berg, waarop boven een wit kruis staat. Hier stegen we allen weer uit en beklommen dien berg en lieten de rijtuigen naar Altenahr doorrijden, waar wij dan ook

naderhand aankwamen. Bij het witte kruis hadden we een prachtig gezicht op de Ahr, die schilderachtig mooi zich tusschen de bergen door kronkelt. Op een van die bergen, waarom zich de Ahr geheel kronkelde stond een kasteel, hetgeen vroeger door roofridders bewoond is geweest. Van het witte kruis begaven we ons naar de ruime Alteburg, van waar we op een punt de Ahr zeven maal konden zien, hetgeen een prachtig en tevens eenig gezicht is, daar men telkens meent zijtakken van de Ahr te zien. Ook had men van de ruïne prachtig gezicht op Altenahr hetgeen juist aan de andere zijde van den berg zich bevindt. Juist toen we op de ruïne waren, kwamen er eenige jonge dames van een kostschool met eene gouvernante, die dames vormden met elkander eenen schoone collection van het zwakke geslacht, en het was hen aan te zien dat ze tot de voornaamste standen in Duitschland behoorden, want ze zagen er in één woord kraniger uit. Na van al dat schoons op verschillend gebied genooten te hebben, daalden we van de ruïne naar beneden in het dorp Altenahr waar we direct onze intrek namen in het hotel Caspari en waar een overheerlijke tafel voor ons gereed stond. Daar was het niet minder gezellig. Op de ruïne bestond ons genot in het bewonderen van de schoone natuur en schoone collectie dames, maar hier bestond ons genot uit een heerlijke maaltijd, dito wijn en vroolijk gezelschap. Het was opmerkelijk dat daar aan tafel bijna allen Hollanders zaten, en de bedienden zelfs in het Hollandsch aan ons vroegen wat we gebruiken wilden. Onder de verschillende gerechten, welke wij aan tafel kregen, waren forellen en ook kreeften. De eerstgenoemde worden daar in die streken ook veel gevangen en smaakten ook delicioes. De Rûdeheimer liet zich ook goed smaken, zoodat we weldra 4 fleschen met ons zessen verorberd hadden. Na zulk een maaltijd waren we weer geheel versterkt, zoodat we besloten eene wandeling verder het Ahrthal in te maken. De stemming was op dat tijdstip zeer gemoedelijk, en leuk, zoodat we weldra maar bij iedereen dood gewoon maar in huis liepen. We waren namelijk nog geen 10 minuten gaans van Caspari verwijderd of we zaten al weer in een koffiehuis, hetgeen zeer primitief was, maar Mijnheer Brendel zeide, dat we het mooie zoowel als minder mooie in oogenschouw moesten nemen. In die herberg zat eene vrouw bepakt en bezakt, we maakten een praatje met haar en kwamen te weten dat ze heel uit Essen vandaan kwam en wel te voet, dat ze nog verder moest en een hok met kinderen had. We kregen eenig medelijden met die vrouw en lieten een flesch rijnwijn aan rukken; ze moest toen met ons mede drinken hetgeen ze zeer gaarne wilde en verlieten daarna dit huis. Weldra zag ik een bordje boven een deur staan waarop "Schützamt" geschilderd stond;

ik vroeg dit eerst aan Mijnheer Brendel wat dit betekende, maar kon mij daar geen antwoord op geven, daarom besloten we maar weer eens een huis binnen te loopen om daar na te informeren. We kwamen in een kousenwinkel te land, maar waar ook bonbons en dergelijke verkocht werden zooals men dat meer op het platteland heeft. Hier kochten we, na veel vragen, voor 25 pfennigen suikererwten en kwamen tevens te weten wat Schützamt betekende. Het betekent n.l. als volgt: Het Schützamt is zooveel als een vrederecht. De burgemeester of een ander hoog geplaatst persoon in zulk een gemeente is dan vrederechter, en behandelt verschillende geschillen tusschen boeren. De vrederechter doet dan zooveel mogelijk zijn best het geschil in het reine te brengen, zonder echter eenige straf te geven; kan hij dit niet klaar spelen zoo komt het voor het kantongerecht en wordt het eene justitiezaak. Dit is dus voor die menschen van veel belang en bespaard hen menig duitje.

Een eind verder kwamen we voor een kapelletje, waarvan de deur gesloten was, maar weldra wisten van één der bewoonders in die buurt de sleutel daarvan machtig te worden. Dit kapelletje was van binnen zoowel als van buiten hoogst eenvoudig en er kon op zijn meest genomen dertig menschen in zitten. Het was van binnen nog versierd met rozen, hetgeen heel aardig stond, dit was ter eere van den bisschop gedaan, die er een paar dagen te voren was geweest. Na dit in alle ernst bezichtigd te hebben verlieten we weer de kerk, nadat wij de vrouw, die ons de sleutel gegeven had, de sleutel benevens een foorijte gegeven hadden. Daar we nu al een aardig eindje het Ahrthal ingedrongen hadden besloten we terug te keren, en kwamen we tot de conclusie dat we denzelfden weg, welken wij gekomen waren weder terug moesten, hetgeen ons eigenlijk wel speet, maar er was toch niets aan te doen. Dit zooveen genoemde kwamen we te weten van een man die midden in de Ahr stond te spitten. Alhoewel de menschen in Duitschland, zoover als ik ze ten minste ken, nogal beleefd zijn, was hij die in de Ahr stond te spitten het echter niet. Toen wij hem vroegen of we ook een anderen weg in konden slaan om weer bij Caspari te komen, bleef hij maar stil door spitten, maar nauwelijks beloofden we hem een drinkgeld of hij kwam de Ahr uit en vertelde ons het zooveen genoemde. Wat dat spitten in de Ahr toch beduidde wilde hij niet zeggen, of liever kwamen we niet van hem te weten. Ik denk echter dat hij een dam in de Ahr wilde maken om de stroom wat te versterken. Na dit onderhoud liepen we dan langzaam naar Caspari terug.

Onderweg knoopten we nog gesprek aan met eenige heren, die aan het forellen vangen waren, hetgeen ze met groote bromvliegen aan de hoeken van de hengels deden. Die vliegen hadden ze in boekjes zitten.

Eindelijk kwamen we toch weer in Altenahr, maar nog niet in Caspari. Welneen, onderweg waren we bij een fotograaf aangeland, die ons met onszelfen moest fotografeeren. Dit was n.l. zoo een fotograaf die in 5 minuten een photographie kan afleveren. We waren het weldra met hem over de prijs eens, maar we hadden die conditie gesteld, wanneer het niet goed was, hij geen geld kreeg. De eerste keer mislukte dan ook de photographie, waardoor de fotograaf erg boos werd, tot groot genoegen van ons. Hij beweerde dat wij niet stil gezeten hadden en wanneer het de tweede maal weer mislukt was, wilde hij het niet meer doen. De 2e maal was het goed. We lieten ons er twee exemplaren van maken. Terwijl de fotograaf bezig was de fotografieën in orde te maken, waar een mooi lijstje om elk kwam waarop staat "Erinnerung am Ahrthal" maakten wij alweer kennis met eene familie, die daar naast in een café zaten. We praatten eerst wat met die menschen over het schut, wat ons van elkander scheidde, maar weldra toen de fotografieën gereed en betaald waren, zaten we ook in dat café en bestelden direct een flesch rijnwijn. Na die flesch tot de bodem geledigd te hebben, kwamen we eindelijk toch weer bij Caspari, waar Pa bemerkte, dat in dien tijd, dat wij weg waren geweest, zijn paraplu ook weg was gegaan. Mijnheer Caspari zou er een onderzoek na in stellen, hetgeen later zal blijken niets gegeven te hebben. Daar het al tegen vijf uur begon te loopen, besloten we de landauers maar voor te laten komen, zoodat we ongeveer vijf uur Caspari verlieten. Gedurende dien tijd dat we weg waren geweest, hadden koetsiers zeker ook niet aan drooge doeken zitten te zuigen, want ze waren aardig vroolijk. De plaatsen in het rijtuig werden nu anders geregeld dan op den heenreis. De oude heeren gingen namelijk in het eene rijtuig en wij met ons vieren in het andere. Al zoo verlieten wij Altenahr en kwamen deels zingende, deels koutende

te Walporzheim aan.

Daar de koetsier van de oude heeren sneller reed dan de onze, zaten de heeren reeds in Walporzheim in café St. Peter, namelijk in een prieel in den tuin van dat café aan de broodjes met saucies en Walporzheimer; ook stonden voor ons al eenige broodjes met noodige walporzheimer gereed, hetgeen zich uitstekend liet smaken. Dit café munt uit door nette bediening en beleefdheid van het personeel. In den tuin stonden verscheidene mooie rozenboomen, maar er stond ook tevens een bord waarop geschilderd was dat het verboden was rozen te plukken, maar een beleefde vraag aan de kellner was voldoende om er eenige te krijgen. Ik deed dit verzoek voor de dames en toen we in het rijtuig zaten, kwam de kellner met drie witten rozen op een blad aandragen, welke hij de dames aanbood. Ook de koetsier bleef niet achter en wilde de dames wijn aanbieden, maar ze waren er echter niet medegediend, ook wilde hij naar Senzich rijden, waar het kermis was en wilde daar met de dames dansen. Van al die plannen van de koetsier kwam natuurlijk niets, hetgeen hem erg speet.

Daar het nu al over 7 uur was en het tamelijk donker begon te worden, en wij Neuernahr al door waren gereden, begon het langzamerhand stiller in ons rijtuig te worden, zoo zelfs dat een van onze nieuwe kennissen weldra in een rustigen slaap was gedompeld. Onderweg hielden we nog eenmaal halt, maar we stegen er maar niet uit, alleen de oude heeren gingen nog eens naar binnen om wat te gebruiken. Weldra vertrokken we weer en kwamen ongeveer half tien in Remagen bij Hotel Fürstenberg aan. Tot onze groote verwondering reden we de oude heeren vóór in Remagen voorbij. Zij hadden n.l. halt moeten houden om 4 dames uit te laten, die de heeren onderweg opgepikt hadden. De heeren waren er vol van toen ze te Fürstenberg aankwamen en beweerden dat wij er geen 4

Mutaties op de genealogische staat van Jacob Vis en zijn nageslacht

CVIaccb   Cornelia Catharina Pamela Kiewiet de Jonge-Ingeneeren is overleden op 12 juni 2008

CIVAabc   Lena Cornelia Valken-Vis geboren op 19 juni 1920 is overleden op 31 december 2008

Gerbrand Houwertjes, geboren 16 augustus 1925, weduwnaar van Cathrien Johanna Houwertjes-Vis (CIddbc), is overleden op 14 januari 2008

Nico Dohmen, weduwnaar van Lieneke Dohmen-Dekker (CIdca) is op 16 februari 2008 overleden.

Stichting Familie Vis van Zandijk

Secretariaat: *Gerlag J. Vis*, Langeland 41, 1602 KC Enkhuizen

Redactie

Anna M. Gosman - Vis, Hopklaver 29, 3069 DB Rotterdam

Laurens Vis, Konijnenlaan 51, 2243 EP Wassenaar, telefoon: 070 - 511 87 97, e-mail: l.vis@architecten.nl